Da je bilo tko prije dvadeset i pet godina rekao, napisao, da će Hrvatska postati nebitna zemlja u kojoj je nezaposlenost na nepodnošljivim razinama, društveni proizvod na razini iz kraja osamdesetih godina, inozemni dug na razini društvenog proizvoda, rasprodano nacionalno bogatstvo, itd., rekli bi, u najmanju ruku, da je neprijatelj hrvatskog naroda.

U bivšoj se je državi govorilo: „nikad nas ne mogu tako malo platiti koliko mi možemo malo raditi“. Tom i takvom izjavom željelo se reći kako je rad podcijenjen i kako političke elite eksploatiraju hrvatskog radnika. U znak solidarnosti taj se stav „dozvoljavao“ i drugim nacionalnostima i nacionalnim manjinama. Pozadina cijele priče bilo je neriješeno nacionalno pitanje. Pjevanje pjesama Ustaj Bane ili Vila Veliebita bilo je dostatno da budete označeni kao nacionalist, a vaša je budućnost bila obilježena do te mjere da ste svoju materijalnu egzistenciju morali potražiti u inozemstvu. U vrijeme njemačkog buma Hravatska je, kao uostalom i cijela Jugoslavija, izvozila radnu snagu, privremeno zaposleniÂ su postali trajna ekonomska emigracija koja se danas ne želi vratiti u ovaj kaos, kako bi se domogla deviznih sredstava koja su tako kronično nedostajala. Beograd je bio centar moći, ali su bili centri moćiÂ i glavni gradovi republika i pokrajina. Ustav iz 74. godine omogućio je daljnu „decentralizaciju“ pa su centri moći postali gradovi i općine. Tako npr. u tadašnjem Zakonu o bankama postojala je odredba po kojoj je filijala mogla samostalno izdvajati obveznu pričuvu što ju je de facto, iako ne i de iure, odredilo kao samostalnu poslovnu financijsku instituciju. Takva je filijala postojala u mome Biogradu. Drugovi u komitetu i Saboru vodili su računa da se razvija njihov kraj i tako su bili de facto, iako ne i de iure, feudalci svoje općine ili grada. Dogovorna ekonomija je tako postajala sve manje tržišna, a sve više oligopolna. Nije bilo bitno što u nekoj grani postoji višak kapaciteta. Lokalni močnici su gradili, kreirali nove kapacitete, koji nisu mogli proći test učinkovitosti. Od tada datira „namješatanje“ poslovnih planova na osnovu kojih su poslovne banke, servis udruženog rada, odobravale kredite. Usput rečeno, slično stanje imamo danas kada se radi o procedurama kao pretpostavkama korištenja europskih fondova, istina Bog na daleko višoj, realnijoj, ali ipak nedovoljnoj razini. Nije bitno da li je sadržaj projekta precizno identificirao moguće rizike odnosne poslovne kombinacije, bitno je da je priča ispričana sukladno procedurama koje je donijela europska birokracija. Za znatiželjnije čitatelje predlažem da prouče savezne i republičke i pokrajinske fondove iz kojih su se financirale investicije kako bi manje razvijeni djelovi zemlje dinamizirali svoj razvoj. Kako je forma bila odlučujuća, rezultati su bili razočaravajući. Primjer tvornice glinice u Obrovcu samo je najpoznatiji slučaj kada se birokracija igra poduzetništva.

Hrvatska je od 94. godine fiksirala svoju nacionalnu valutu. Fiksiranje tečaja uvijek i svuda znači da tvrdite kako ste u stanju postići učinkovitost gospodarstva koja je prisutna u referentnoj zemlji. To je u početku bila Njemačka, a danas je eurozona. Usput rečeno problemi u eurozoni su rezultirali slabljenjem eura što je malo olabavilo krutu politiku. Usprkos blagom klizanju kune hrvatsko gospodarstvo nije dinamiziralo izvoz. Obrazloženje je uvijekÂ isto: kriza u eurozoni je glavni razlog loših rezultata. Alibi za građane, ali time nije dobijen oprost za grijeh propusta.

Neka naredna Vlada će morati naći dodatna obrazloženja jer postojeći izgovori „kako je sve naslijeđeno od prethodne vlade“ neće biti uvjerljivo.

Hrvati su se izborili za samostalnost. Prvi korak koji su potom učinili je da su je predali novoj asocijaciji – Europskoj uniji. To je, što više, identificirano kao veliko postignuće. Sada to „postignuće“ ispostavlja račun u vidu smanjenja autonomnosti ekonomske politike. Drugim riječima, da želimo učiniti zaokret glede ekonomske politike danas to više nesmijemo učiniti. To je činjenica ma koliko mi šutjeli o tome. Da je tome tako učinit ću dvije komparacije.

Na području monetarne politike ostaje vjernost fisknom tečaju nacionalne valute. Obrazloženje je jednostavno: gospodarstvo je euroizirano do te mjere da bi klizanje značilo katastrofu za sektor dužnika, s jedne strane, i, s druge strane, štediše, uključivo inozemne vjerovnike, bi se našle u povoljnijem položaju. Pitanje koje slijedi je slijedeće: što će se dogoditi u Lijepoj našoj ako vjerovnici odluče naplatiti, recimo samo jedan anuitet? U bivšoj državi hrvatsko je gospodarstvo bilo lokomotiva cjelokupnog jugoslavenskog gospodarstva. Da je tome tako dovoljno je pogledati stupanj pokrivenosti uvoza koji je danas tragično nizak. Monetarna je politika putem selektivnih kredita, u bivšoj državi, bila snažna poluga gospodarske aktivnosti. Po osamostaljenju Lijepe naše neki naši ekonomisti su se kleli kako neće koristiti štampariju za dinamiziranje razvoja, što je bilo moguće jer je problem bio kako sterilizirati višak likvidnosti koja je kreirana temeljem rastućeg inozemnog duga. Bivši guverner je krajem 2010. godine ponudio upravo iz primarne emisije, smanjujući obveznu pričuvu, deset milijardi kuna. Hrvatsko impotentno gospodarstvo nije bilo u stanju taj iznos „probaviti“. Nelikvidnost onda i danas bila je pokazatelj realne, troškovne, inflacije. Za razliku od bivše zemlje kada se je nelikvidnost odvijala u uvjetima „društvenog vlasništva“ danas nelikvidnost vrši preraspodjelu bogatstva. Postojeći Zakon o predstečajnoj nagodbi to zorno ilustrira. I nikom ništa. Ovom svakako treba pridodati da smo uvijek funkcionirali po formuli dva hrvata tri stranke. Tako je bankarski sustav u bivšoj zemlji bio koncentriran preko sourizacije u svim republikama i pokrajinama, osim u Lijepoj našoj jer tadašnji dužnosnici Privredne i Zagrebačke banke nisu mogli naći „rješenje“. Tek su grdni problemi u Privrednoj banci Zagreb rezultirali stvaranjem Udružene banke, po odluci Centralnog komiteta, koja zapravo nikada nije postala mjesto okupljanja poslovnih banaka. Nakon uspostave Lijepe naše učinili smo povijesnu glupost rasprodavajući inozemnim investitorima nacionalno financijsko tražište.

Na područu fiskalne politike prekomjerni deficit, koji je od osamostaljenja bio prisutan u Lijepoj našoj, kako sam to dokazao u knjizi Â „Porezna reforma i hrvatska kriza“, dovodi samostalnostÂ javnih financija do razine neprepoznatljivosti. Pišemo domaću zadaću i molimo Boga da ih revizori u Europskoj uniji prihvate. Takvo nešto nije bilo moguće zamisliti u bivšoj zemlji. Kao sudionik tadašnjeg procesa dogovaranja i sporazumjevanja dobro mi je poznato kako su bile jasno postavljene granice što se može, a što nemože. Drugim riječima, bilo je nezamislivo da Beograd nametne svoju volju bilo kojoj republici ili autonomnoj pokrajini. Izneseno ne znači da

je tadašnji sustav bio dobar ili da ga podržavam, a najmanje da žalim za njime. Ovo znači da je stupanj autonomnosti u vođenju ekonomske politike danasÂ neuporedivo manji nego što je to bio jučer. Mogućnost autonomne ekonomske politike je ono što hrvatskom gospodarstvu treba. Treba nam zraka. Ulaskom kao objekt u Europsku uniju oduzeli smo si sami pravo na zrak. To je dramatičan problem.

Nadalje, u vrijeme Tuđmana građani su dobili pravo da otkupe društvene stanove po nedopustivo bagatelnoj cijeni. Tako su drugovi, ali ne i građani koji su sami rješavali svoje stambene probleme, došli u povoljniju poziciju. Za nikakve novce došli su do vrijedne imovine. Danas, vladajući žele oporezivati nekretnine bez obzira da li se radi o njihovom sticanju na privilegirani ili neprivilegirani način. Jedan dao, drugi će oporezivanjem oduzeti. Uzgred rečeno u Bibliji je obrazložen bunt Židova činjenicom da je faraon želio uvesti porez na imovinu, jer nije smio dirati u privatno vlasništvo. Rezultat nam je poznat: Jahve je svoj izabrani narod oslobodio ropstva. Priča s oporezivanjem kamata gotovo je na dlaku ista. Hrvatska je zemlja kroničnih deficita, ili ako vam je draže - živi iznad svojih mogućnosti, i sada, gle čuda, Vlada želi oporezivati građane koji štede.

Završimo priču o najavljenom novom Zakonu o radu. Sindikati su se digli na zadnje noge kako bi stopirali bilo kakve promjene koje bi na drugačiji od sadašnjeg načina regulirale odnose na relaciji poslodavca i posloprimca. Kao stari ljevičar jasno da sam uz rad i radnike. Međutim, mi smo osamostaljujući se odlučili umjesto samoupravnog socijalizma uspostaviti tržišni model privređivanja. Time smo si oduzeli pravo da zadrživmo proces samoupravnog sporazumjevanja i dogovoranja. Naprosto promjenom sustava smo prihvatili da je rad roba kao i svaka druga roba kojoj se vrijednost povećava i smanjuje sukladno zakonima ponude i potražnje. Sindikati nisu upozoravali da promjena modela privređivanja mjenja položaj radnika i rada. Danas pokušavaju u ovoj turobnoj krizi zaustaviti promjene. Međutim, promjene nije moguće zaustaviti. Rigidni postojeći Zakon o radu rezultirati će prefieriranjem kapitala u odnosu na rad. I dalje, ukoliko neolabavimo postojeću rigidnost realno je za očekivati da će se gospodarska aktivnost „iseliti iz Lijepe naše“. Zaprarvo to se već čini. I konačno, nemojmo zaboraviti na gotovo 400 tiduća nezaposlenih od kojih je gotovo polovina mladih ljudi koji bi sutra morali preuzeti štafetnu palicu u Lijepoj našoj. Sindikati u svojoj politici moraju brinu o svim građanima koji su radno sposobni. Jedino tako pokazuju svoj značaj na relaciji Vlada – poslodavac. Kapital odnos determinira globalna pravila igre. Hrvatska kao beznačajna zemlja u globalnim razmjerima mora poštivati pravila igre bar u mjeri u kojoj poštuje odluke Europske unije kada je riječ o prekomjernom deficitu. Bilo bi razumno, ali to kapital odnos neće dopustiti, da se smanji radni tjedan bar u onoj mjeri u kojoj se produljuje rok za umirovljenje.

Iz ovih nekoliko naznaka slijedi dijagnoza: čudan smo narod mi Hrvati.